

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון מס' 231
כסלו תש"פ

סכ"א) שאין מחללין עליו יו"ט, אפילו בדבר שיש בו רק שבות, כיצד היה השופר בראש האילן ואין לו שופר אלא הוא, אינו עולה באילן כדי להביאו, וא"כ כל המתפללים יפסידו תקיעת שופר דאורייתא ואת כל המעלות והזכויות של תקיעת שופר בראש השנה, בשביל שלא לקחת רגע אחד את השופר מבין השיחים, דבר שיש בו איסור דרבנן. כ"כ צריכים להקפיד ולהיזהר באיסור דרבנן אחד.

מה יעשה מי שייצא מחוץ לתחום והמשפחה תדאג לו

בשיעורים הנמסרים בשבוע זה עמדנו על שאלה נוספת שיש לדון, מה הדין כשאותו אדם שייצא מחוץ לתחום, יודע שהמשפחה תדאג לו ותחפש אותו, ואולי אפילו תפנה למשטרה להודיע שהוא נעלם [כאשר יחששו שאירע לו סכנה]. האם מחמת זה מותר לו ללכת מחוץ לד' אמות שלו ולחזור אל התחום. והנה ודאי שלא כל המקרים שוים, יש מקרים שמדובר בשבת אחה"צ ובאדם גדול ומקום שאינו מסוכן, וגם אם ידאגו מעט, ימתינו למוצ"ש ויקבלו תשובה שהוא התמסר לקיים את ההלכה במקרה של טעות שאירעה לו, ובזה ודאי שימתין במקומו. ויש מקרים שעצם הדאגה יכולה להגיע לפיקוק, וכמובן שבכ"ג פיקוק נפש דוחה. אבל במקרים הרגילים ידאגו ולא יקרה נזק, לכאורה צריך להישאר במקומו. ואפילו במקרים שידועו למשטרה, הרי מה שהם יעשו הרי זה בהיתור של חשש פיקוח נפש ולא יעברו בגללו שום איסור. אלא שאם יודע שיגיעו למצב כזה שדוחים שבת כדי למצוא אותו, אולי יהיה מותר לו להביא את עצמו אליהם, מדין עזרה בחיפוש. ושאלתי להגרי"א דינר שליט"א ואמר שגם זה אסור, כי הוא יודע שאין באמת פיקוח נפש, והם עושים בהיתור. והוסיף שכע"ז הורה בעל השבט הלוי במקרה שאדם הזמין אמבולנס בטעות, וכעת רוצה להתקשר שוב כדי לבטל את ההזמנה שלא יחללו שבת, והורה השבט"ל שאסור לו, והם לא מחללים שבת כי לפי הדיעה להם יש ענין של פיקוח נפש. וה"ה בזה. וצ"ע למעשה.

בחור שנעמד באמצע הרחוב מחשש שייצא מהתחום

מעשה שהיה בשנת תשע"ט בבחור מאחת הישיבות הטובות בצפון, שהיה בשבת שלפני האופרוף בישיבה, ונדלקה האזעקה של מכבי האש, ואם לא מודיעים להם שזו תקלה יבואו כבאיות תוך חילול שבת. הבחור רצה למנוע את חילול השבת, ויצא בריצה אל תחנת כיבוי האש באזור התעשייה במרחק של כרבע שעה, להודיע שזו תקלה. הוא הספיק להגיע לפני שהכבאיות יצאו [כיון שהם ממתניים ומנסים להתקשר לברר], ופנה לחזור אל הישיבה בשמחה. בדרך התעורר לחשוב שמא יצא מחוץ לתחום, כין שהתחנה נמצאת רחוק מבתי העיר, מחמת הספק שמא הוא יחלל שבת, נעצר על עמדו, ולא המשיך ללכת. השעה היתה שעת בוקר לאחר תפילת הנץ, והתכוון לעמוד שם עד צאת שבת, בלי לזוז מד' אמותיו, כפי שנפסק להלכה בסימן זה. אנשים שראו אותו עומד על מקומו באמצע הדרך, חששו שאירע לו משהו, אבל הוא הרגיע אותם שהכל בסדר. פעמיים עברה שם ניידת משטרה ועצרה לעזור לו או לקחת אותו, ואפילו ביקשו להזמין לו אמבולנס אולי קרא לא משהו שאינו זז ממקומו. והוא התעקש שרוצה להישאר במקומו ואין לו שום בעיה.

כעבור כמה שעות החברים שהיו אמורים לחגוג לו את השבת שמו לב שהוא חסר, ונזכרו שהוא יצא אל התחנה, יצאו לחפש אותו בדרך, ומצאו אותו עומד ואומר שאינו זז כי זה ספק מחוץ לתחום. החבורים חזרו לישיבה ושאלו רב מה לעשות, והוא חישב את המיקום שבו הוא נמצא כעת, והורה שזה כבר בתוך התחום והוא יכול לחזור בשבת. החבורים התפעלו מאוד מגודל מסירותו למען השבת, בין ביציאה אל התחנה, ויותר מכך מעמידתו בדרך ללא פחד מה שעשה כל היום ואין ידאגו לו, כי כך ההלכה, כאשר לא נשקפת סכנה כלל.

עדין אפשר להצטרף לשיעורי התחומין

בבני ברק * 052-7676-605 / בירושלים * 0534-18-6778

במודיעין עילית ובית המש * 055-678-3323

אופקים * 052-711-2991 / נתיבות * 054-84-27153

עשרות דוגמאות שדיני התחומין נוגעים לנו למעשה

בשבוע זה התחלנו בס"ד את המחזור החדש של השיעורים, ללימוד דיני התחומין למעשה. במסגרת זו נלמד ונדע בעז"ה שדיני התחומין אינם דבר רחוק כל כך, אלא פעמים רבות אנשים נפגשים עם איסור התחומין, ואם לא שמים לב, אפשר בקלות להיכשל ח"ו.

היו אברכים שטענו שהם אף פעם לא נוסעים לשבת לאור הגנוז, וגם לא לקוממיות, וא"כ מתי יש להם נפ"מ בהלכות אלו. והנה לא נוכל להאריך יותר מידי בדוגמאות, אבל יש הרבה מקרים לא צפויים, ויותר נכון שלרוב בני האדם יש מקרים צפויים שיהיו בחיים, אלא שאינם עירויים לשים לב לכך.

לדוגמה, אדם שהיה צריך ללכת ביום שישי למיין עם בנו, ובי"ה לא נזקק לאשפוז, אבל השחרור מתעכב עד אחרי כניסת שבת, להיכן הוא יכול ללכת להתארח כל השבת, האם מותר לחזור לביתו, או באופן שהגיע ממודיעין עילית לשניידר - האם יכול לבוא לבני ברק. דברים אלו יש כל שבת, וברוב המקרים לא מדובר דוקא במי שגר באותה עיר, ורוב בתי החולים מנותקים מהאזור החדר, כגון מביה"ח שניידר ובלניסון ותל השומר אל בני ברק, לכתחילה יש צורך בעירוב תחומין או לקבוע שביתתו בבני ברק, וכן מהדסה עין כרם אל השכונות בירושלים. כמו"כ במקרה שבא עם יולדת בשבת, ורוצה ללכת בשבת לספר להורים שגרים בעיר הסמוכה, או שנולד לפני שבת, והילדים או הבעל רוצים לבוא לבקר בשבת, צריכים לשים לב לשאלו האם בית החולים בתוך התחום, או שמא צריך עירוב תחומין, והאם מועיל עירוב תחומין.

כמו"כ יש עשרות ומאות מקרים של אנשים שלא רגילים לנסוע לישושים, ובדורנו צורך השעה גורר אותם למקומות כאלו, אם זה בשביל שבת חתן, או מטעם הארגון שהם שותפים בו, או שהילדים נוסעים עם הישיבה וכמובן רוצים לטייל מסביב לישוב, או ללכת לבקר גם בישוב הסמוך.

ואפילו בתוך העיר שבה אנו גרים, אם יש שכונה במרחק של יותר מקמ"א אמה [82 מטר לכל היותר], יש לפעמים איסור תחום גם בתוך העיר, כאשר לא סומכים על תקנות העירוב של הישוב. כגון בישיבת בני ראם יש מרחק קטן בין הישיבה אל המושב, ומי שנמצא בשבת בישיבה, צריך למדוד אלפים אמה מהמתחם [או מבית רה"י] ולא יכול ללכת לחלקים מהישוב עצמו.

ועוד עשרות דוגמאות, שאנו לא שמים לב לדיני התחומין, כמה שהם נוגעים למעשה, ובעזרת הלימוד במסגרת השיעורים עם הדוגמאות, נקווה שבעז"ה יהיו עוד אברכים רבים שיהיו בקיאים בהם, ויגבירו את העירנות בציבור, ויורו להם את המעשה אשר יעשו.

חומרת היוצא מהתחום למרות שימפסיד מצוות אחרות

אחד מהדינים שלמדנו בשבוע זה, על אדם שייצא בשוגג מחוץ לתחום, ונזכר כאשר הוא מחוץ לתחום, אסור לו לזוז מד' אמות שעומד בהם באותו בית, ואם הוא בתוך הבית, מותר לו להיות בכל אותו בית ולא לצאת ממנו, מצבים אלו שה' ישמור שלא יארע לאף אחד, וזה דבר לא פשוט פתאום לעצור את כל התכניות, ולהישאר במקום כלשהו באמצע הדרך, בלי סעודות שבת, בלי תפילות במנין, וכך לשבת בדרך על הקרקע, ולהמתין עד צאת השבת.

בימים אלו נכנסו אל הגאון רבי יהודה אריה דינר שליט"א שיתן ברכתו להתחלת המחזור החדש של דיני התחומין, ודיברנו על כך שאפילו שימפסיד כמה וכמה מצוות לא התירו לו איסור דרבנן לחזור לתחום, אפילו כשיצא בשוגג גמור. והגאון שליט"א הוסיף ואמר שמרגלא בפומיה דבר גדול יותר, שלומדים ממנו חומרת איסור דרבנן, עד כמה העמידו דבריהם, ונקט בדוגמא מיו"ט של ראש השנה, עומדים ציבור גדול של אלפיים מתפללים בישיבת פונוביז' לדוגמא, ומתכוננים בזעקות לתקיעת שופר, והנה ילד לקח את השופר וזרק אותו בין השיחים שגבוהים ג"ט מהקרקע. רוצים לקחת את השופר לתקוע, אבל חז"ל אומרים אין משתמשים באילן, ונפסק להלכה בשו"ע (סי' תקפ"ו

קומץ בעלי תשובה דרשו עירוב בישוב חילוני

בין העירובים שנבדקו בשבוע זה, הגענו לישוב בצפון, היושב על שפת הים התיכון, מדובר בישוב חילוני שקמו בו כמה בעלי תשובה חזקים, ודרשו מהועד של הישוב להקים בו עירוב. הבקשה עוררה סערה בישוב, והתושבים אנטי דתיים מחו וטענו שעוד מעט יסגרו להם את הרחובות. למרות שאין קשר בין הדברים, והעירוב אינו סוגר את הרחוב, ובפרט שבישוב זה יש בלא"ה שערים בכניסה לישוב והם ננעלים בלילה, וע"ז לא התנגדו, בכל זאת על נושאי הדת הם מתנגדים. ולעומתם נעמדו קומץ החוזרים בתשובה ודרשו את זכותם להקים עירוב, ובס"ד השיגו הסכמה כלשהי לעשות עירוב בלי לעשות הרבה עמודי עירוב, הגיע מיישהו מטעם המועצה האזורית ואמר להם שיש להם עירוב, כי מצד אחד יש ים, מצד שני יש נחל, מצד שלישי יש עצים ומצד רביעי יש עיר אחרת שיש לה עירוב, וא"כ הכל בסדר. קשרו כמה חוטים בעמודי תאורה ואמרו שיש עירוב.

הזמנת דו"ח רשמי ע"י מוקד העירוב

אבל אחד מהמתחזקים התבונן מעט והבין שמשוהו לא בסדר, וקרא לאדם נוסף שמוסר להם שיעורים שיראה אם באמת זה עירוב, עד שהדברים הגיעו למוקד העירוב, במטרה להגיש דו"ח מסודר ורשמי על המצב, ומה שצריך לתקן בו. כדי שאולי עי"ז יוכלו לדרוש לתקן את העירוב, לפי הדרישות ההלכתיות המופיעות במסמך.

נושא זה הוא דבר חשוב שיש אפשרות כיום לקבל במוקד העירוב דו"ח מסודר ומוסמך, שאפשר להציג אותו למועצות ולועדות הרשמיות בצורה מסודרת. ובצורה כזו יש גם אפשרות למועצה לוודא ולאשר שעבודות העירוב נעשים בפועל כראוי.

שפת הנחל שמשמשת את העירוב

אמנם חובה לציין שלצערנו עדיין לא בכל מקום אפשר להגיע לרמה הטובה, ואנו משתדלים לקדם כל מקום לפי נתוני השטח שבו, ולכן לא בכל מקום שניתן דו"ח, אפשר לסמוך שכל הדברים הם כשורה. כמו לדוגמה נושא השכירות מגוים ומומרים, שבמקומות רבים לא ניתן לבצע את השכירות ברמה הכשרה. מוקד העירוב פועל על פי ההנחיות שהתקבלו מגדולי ההוראה מתי לעשות ואיך לעשות, ולענין מעשה יש לפנות תמיד אל המוקד הטלפוני לדעת את רמת הכשרות במקום.

בדיקת תל המתלקט בשפת הנחל

בבדיקה שנערכה בישוב בצפון התחלנו לבדוק את שפת הנחל, היו מקומות שבהם היה שיפוע תלול וכשר להחשב מחיצה, מדין תל המתלקט, והיו מקומות שלא היה בו שיעור מספיק תלול. הבודק של מוקד העירוב שרכש נסיון גם בדינים אלו, עבר עם התושב המקומי ועם שני תלמידים מהשיעורים שבאו ללמוד, והבחין תוך כדי נסיעה באיזה מקום יש להכשיר, ובאיזה מקום אינו כשר או שיש צורך למדוד את השיפוע. במדידת השיפוע יש כמה אופנים, והפתרון הפרקטי שמשמשים כעת הוא, מכשיר מיוחד שהומצא ע"י הרב יואל שילה שליט"א מרכסים, ובו

מדירת שיפוע תל המתלקט

יש מחט המתנוענעת כמו מחוג של שעות, ועוצרת את הנדנדנד בצורה ישירה כלפי מטה, ואז רואים על הסימונים שבמכשיר האם הגענו לשיפוע המתלקט או לא.

כאמור היו כמה מקומות שהשיפוע של התלילות לא היה מתלקט, והם פוסלים את כל השלמת העירוב. והתיקון הוא שבאותם חלקים צריכים להעמיד עמודי עירוב. וכן צריך לדעת כיצד לחבר בין העמודים אל שפת התל המתלקט, באמצעות מחיצה קצרה.

מדוע שבת הים אינה כשרה לעירוב

בהמשך הבדיקה עברנו לצד מערב שבו סמכו על שפת הים, והנה מדובר בחוף עם מים רדודים, ואין בו שיפוע כלל, ובדאי לא תל המתלקט. התושב הסביר שסמכו על שיני הסלעים שנמצאים בתוך הים. הבעיה שהם היו מכוסים במים ברוב המקומות, וגם הם לא עמוקים בכל אורך הים. במקרה זה קשה להיכנס לתוך הים לבדוק אותם, אבל הבודק שם לב שמלבד

שפת הים הסלעים שאינם כשרים

זה יש בעיה חמורה, שאם זו היא המחיצה ע"י הסלעים שבתוך הים ולא בשפתו, הרי יש כמה עשרות מטרים בין שפת הים אל המחיצה והעמודים שממשיכים את קו העירוב בצפון ובדרום, והרי פירצה אחת של יותר מ"י אמות (כחמש מטרים) פוסלת את כל העירוב. התושב ניסה להסביר שסמכו על סלעים אחרים, והתלמידים נגשו למדוד אותם, אבל לא היה חיבור של מחיצה רצופה כלל. [ואפילו בין תחילת המים לעמודים היה מרחק רב].

הנה במצב כזה אנו פוגשים שוב בעירוב שהותקן ע"י המועצה, ע"י מיישהו שהוסמך על ידם, אבל אין שום צד להתייר. במבט שטחי היה נראה נחמד, ים ונהר ועצים, אבל כל הדברים האלו אינם כשרים כלל. [ויש לציין שבמקרה זה מדובר בבעיה ידועה לעוסקים בעירובים, לגבי הרבה ישובים שנמצאים תחת אותה מועצה].

התחזקות בוהירות מעירובים שאינם כשרים

בדברים אלו עלינו לחזק אותנו ואת בני משפחותינו, בחשיבות העצומה של ההקפדה בנושא הטלטול, שלא לסמוך על עירובים בישובים, גם כשאומרים שעשו עירוב, אלא רק באופן שנבדק ע"י מומחה מוסמך, ורק באופן ששומעים ממנו את תוצאות הבדיקה, וגם יש בדיקה שבועית ע"י בודק שיוודע את ההלכה. פעמים רבות הבודק עצמו אומר שהעירוב אינו כראוי, ובכל זאת אנשים מפרסמים בשמו שהעירוב מהודר. כמו כן לפעמים הבודק אומר שאינו לוקח אחריות אלא רק על החוטים, וכמובן שיכולים להיות עוד הרבה דברים מלבד החוטים שפוסלים את העירוב כולו. הדברים האלו ברורים ופשוטים ולמרות זאת כשמגיעים לישוב ושומעים שהעירוב אינו טוב, מתפללים ולא מאמינים. אבל כאשר אנו רואים בחוש, עוד מקום ועוד מקום, שמבקשים לתקן את העירוב ומגלים שהיו בו דברים הפוסלים, כפי שמובא בגליונות אלו, נדע ונתחזק כולנו לסמוך רק על כשרות ראוייה, ולא ח"ו על שמועה שאינה מוסמכת ואינה עדות על רמת כשרות ראוייה.

דין חוטי עירוב בעמודי תאורה שמתרחבים

באותו ישוב היה עוד נושא הלכתי, בצד אחר של הישוב, שבו קשרו חוטים לעמודי תאורה גבוהים שעומדים לאורך הכביש שמחוץ לישוב, וסמכו עליהם שנחשבים לצורת הפתח. והנה החוטים במצב כזה הם מן הצד של העמוד, ולא מעל גביו, כי העמודים גבוהים מאוד כעשרה מטרים, ולא ניתן לקשור מעליהם. המתקין של העירוב עשה חבקים סביב לכל עמוד בגובה [כעין טבעת מברזל סביב לעמוד], וקשר את החוט לחבקים.

עמוד תאורה שהחוט מצידו ללא לחיים

במצב כזה שהחוט מן הצד, הרי הוא אינו כשר, כמ"ש בשו"ע (סי' שס"ב סי"א) שאם קשר את החוט מן הצד, אפילו רק בצד אחד, לא מהני. אבל יש מקומות שמשמשים בצורה זו בתוספת לחיים לפני כל עמוד, ואז הלחי הוא כעין עמוד קטן, ונחשב כאילו מופיע עד החוט, כמבואר שם ובמשנ"ב ס"ק ס"ד. פתרון זה כשר לכתחילה [מלבד הענין שכתב המשנ"ב שמפני הרואים שיכולים לטעות ראוי לעשות עמוד ממש]. אבל בישוב זה לא עשו לחיים לעמודים, ורק קשרו מן הצד, וא"כ דבר זה ודאי אינו כשר.

צורת הקשירה מן הצד מ"י חבקים

אמנם יש שלמדו מדברי האבני נר (סי' רצ"א), שבאופן שהעמוד בחלקו התחתון יותר רחב מהחלק העליון, יוצא שהחוט נמצא מעל גבי החלק התחתון של העמוד, ונחשב מעל גביו. אבל כידוע שי לדחות שאין כוונתו לכך, ובחזו"א (סי' ע"א ס"ק י"ב) כתב מפורש שבכל אופן נחשב מן הצד, כי ניכרת צורתו שהוא בצידי העמוד, וכ"כ בשו"ת חלקת יואב (סי' ר' אות ד'). ובפרט שעמודים אלו אינם מתרחבים הרבה, והרבה מהעמודים נוטים מעט, ואז צד אחד נוטה לכיוון החוט, ואינו מתרחב תחת החוט, ודבר זה לכו"ע אינו נחשב שהחוט מעל גבי העמוד לכו"ע. וכיון שעמודים אלו אינם מתרחבים הרבה בתחתיתם, הרי ודאי שמתוך כמה עמודים יש עמוד שנוטה באופן הפוסל, ואי אפשר לפקח על ענין זה. לכן אין אפשרות להסתמך על עמודים אלו, אלא ע"י לחיים, או לעשות עמודים חדשים.

והנה שוב רואים דבר שהסתמו עליו בעירוב זה, והדבר ידוע אצל העוסקים בזמנינו, שאין להכשיר דבר זה כלל. נסיים בתפילה ובאיחול לאנשי הישוב שיזכו בקרוב להקים עירוב כשר סביב הישוב, וכולם ישמרו שבת ויקיימו מצות כראון אבינו שבשמים.

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- A83320@GMAIL.COM

לאור בקשת רבים, נפתח בס"ד מהזור לימוד "בודקי עירובין". קורס מזורו בשלשה חודשים, השיעורים יתקיימו בירושלים, בשעות הצהריים בשכונת גבעת שאול. לפרטים והרשמה (בין הסדרים) - 0504184068